

CO JE POLITIKA: SHODUJE SE POHLED CHLAPCŮ A DÍVEK?

WHAT IS POLITICS: ARE BOYS AND GIRLS IN AGREEMENT?

Irena Smetáčková¹, Hana Sotáková², Vojtěch Ondráček³

¹ Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

² Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

³ Katedra filosofie a občanské výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Politika a občanství jsou jednou z oblastí, které se dotýká občanská výchova. Prostřednictvím školy by se studující měli získat dostatek znalostí a naučit se o politice přemýšlet. To je důležité, jak pro jejich budoucí občanské postoje a chování, tak i potenciální vlastní politickou kariéru. Příspěvek prezentuje výsledky dílčí studie projektu G-Epic, který je zaměřen na zvyšování politické self-efficacy a probíhá napříč pěti státy (Česká republika, Velká Británie, Belgie, Dánsko a Německo). Studie využívala škálu genderových stereotypů o politice a otevřenou otázku s krátkou odpovědí. Jejich prostřednictvím jsme mapovali žákovské představy. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 283 studujících 7.–9. tříd ZŠ z 23 tříd napříč uvedenými pěti státy. Výsledky ukázaly, že žákovské představy politiky jsou redukovány na soupeření politických stran a obsahují negativní postoje. Politika je považována za spíše mužskou doménu a studující očekávají od žen menší míru schopností i úspěchů. Tyto tendence byly silnější mezi českými studujícími a zároveň mezi chlapci.

Klíčová slova: *politika, žákovské představy, gender gap, genderové stereotypy*

Abstract

Politics and citizenship are among the areas covered by civic education. Through school, students should gain sufficient knowledge and learn to think about politics. This is important both for their future civic attitudes and behavior and for their potential political career. The paper presents the results of a partial study of the G-Epic project, which is focused on increasing political self-efficacy and is taking place across five countries (the Czech Republic, the United Kingdom, Belgium, Denmark and Germany). The study used a scale of gender stereotypes about politics

and an open question with a short answer. We used them to map students' ideas. A total of 283 students in grades 7–9 of elementary schools from 23 classes across the five countries participated in the questionnaire survey. The results showed that students' ideas about politics are reduced to the competition between political parties and contain negative attitudes. Politics is considered to be a male sphere, and students expect women to have a lower level of abilities and success. These tendencies were stronger among Czech students and also among boys.

Keywords: *politics; student's ideas; gender gap, gender stereotypes*

1 ÚVOD

Politická socializace začíná již v dětství a dospívání, kdy si mladí lidé utvářejí představy o politice, demokracii a roli jednotlivců v ní. Škola hraje klíčovou roli ve vzdělávání budoucích občanů, a proto je důležité zkoumat, jak žáci a žákyně politiku vnímají. Jejich postoje ovlivňují nejen budoucí volební chování, ale i míru zapojení do veřejného života. Výzkum zaměřený na jejich představy pomáhá identifikovat přetrvávající stereotypy a bariéry, které mohou bránit rovnosti a aktivnímu občanství.

2 TEORIE

Ženy jsou v politice stále zastoupeny méně než muži, a to na lokální, národní i mezinárodní úrovni. Tento rozdíl souvisí s konceptem politické self-efficacy, tedy vírou ve vlastní schopnost porozumět politice a ovlivnit ji (Hoskins et al., 2017). Vnímání politiky lze rozdělit na dvě roviny: jako soutěž politických stran a jako občanskou angažovanost. Mladí lidé však často vnímají pouze první rovinu, což omezuje jejich představy o možnostech zapojení. Výzkumy ukazují, že politika je považována za mužskou doménu a od žen se očekává nižší kompetence i úspěšnost, což snižuje jejich ochotu vstoupit do veřejného života. Školní socializace přitom hraje klíčovou roli v rozvoji politické self-efficacy – pokud škola podporuje kritické myšlení a aktivní občanství, může pomoci překonávat stereotypy a posilovat sebevědomí všech žáků v politické oblasti (Lay et al., 2021).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum G-Epic se zaměřuje na zdroje politické self-efficacy ve školní výuce. Dílčí studie věnovala pozornost zkoumání toho, jak žáci a žákyně chápou pojem politika a jaké mají představy o roli žen a mužů v politice. Využity byly dvě metody sběru dat: otevřená otázka se stručnou odpovědí k analýze významu politiky a škála s uzavřenou baterií sedmi výroků ke zjištění genderových stereotypů o politické participaci (např. *Muži mají lepší kvalifikaci pro politické vedení než ženy*). Nejprve byla provedena kvalitativní obsahová analýza žákovských otevřených odpovědí, která umožnila identifikovat klíčové vzorce v jejich chápání politiky. Následně byly získané kategorie převedeny do kvantitativních dat, která byla analyzována pomocí statistických procedur (t-test, ANOVA). Analýza se zaměřila na rozdíly a shody mezi dívkami a chlapci i mezi studujícími z pěti zapojených zemí.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Výsledky studie ukázaly, že žáci a žákyně vnímají politiku především jako soupeření politických stran, přičemž jejich postoje jsou často negativní. Politika byla vnímána spíše jako mužská doména, přičemž od žen se očekávalo méně schopností i úspěchů. Tyto stereotypy byly výraznější mezi chlapci než dívkami a nejsilnější mezi českými studujícími. Analýza odhalila rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, což naznačuje vliv národního kontextu na vnímání politiky a socio-kulturních faktorů na vnímání role mužů a žen v politice. Celkově výsledky ukázaly, že představy žáků a žákyn o politice jsou poměrně silné a spíše negativní, což může snižovat jejich budoucí občanskou angažovanost a politickou self-efficacy.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Studie ukázala, že žáci a žákyně vnímají politiku zúženě a často s negativním podtónem, přičemž genderové stereotypy přetrvávají, zejména mezi chlapci a českými studujícími. To naznačuje potřebu posílit školní výuku občanské výchovy, která by rozvíjela kritické myšlení a politickou self-efficacy. Doporučuje se klást důraz na širší pojetí politiky, zahrnující občanskou angažovanost, a představovat

pozitivní příklady žen v politice i nabourávat odlišná očekávání vůči ženám a mužům v politice. Výuka by měla aktivně pracovat s genderovými stereotypy a nabízet prostor pro diskuzi, aby podpořila rovné zapojení dívek i chlapců do veřejného života.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek je součástí projektu G-Epic (Gender Empowerment through Politics In Classrooms), který byl podpořený ve výzvě HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-01. Číslo projektu je 101095000.

6 LITERATURA

- Hoskins, B., Janmaat, J. G., & Melis, G. (2017). Tackling inequalities in political socialisation: A systematic analysis of access to and mitigation effects of learning citizenship at school. *Social science research*, 68, 88–101.
- Lay, J. C., Holman, M. R., Bos, A. L., Greenlee, J. S., Oxley, Z. M., & Buffett, A. (2021). TIME for kids to learn gender stereotypes: Analysis of gender and political leadership in a common social studies resource for children. *Politics & Gender*, 17(1), 1–22.